

Juomatapatutkimuksista

Juomatapatutkimusten aineistosta laaditut yhteenvedot (mm. viimeksi Alkoholipoliittika-lehden numerossa 3/1988 Juomatapojen alueellinen vaihtelu Suomessa vuonna 1984) tuovat tilastojen avulla esille sen valitettavan tosiasian, että suomalaisten alkoholinkulutus on suurelta osin humalakulutusta. Menehän yli puolet miesten käyttämästä alkoholista humalakulutukseen ja humalakertojen osuus juomiskerroista on yksi neljästä tai jopa yksi kolmesta. Naisten käyttämästä alkoholista noin kolmannes menee humalakulutukseen ja humalakertojen osuus juomiskerroista on yksi kymmenestä.

Edellä mainitsemani luvut antavat sen kuvan, että Suomen kansa olisi huolestuttavasti alkoholisoitunutta ja käytösvammaista. Tilanne ei kuitenkaan näytä aivan yhtä pahalta, jos sitä tarkastellaan hieman toiselta kannalta. Suurkuluttajia on miesten osalta noin yksi kymmenestä ja naisten osalta yksi neljästäkymmenestä. Nämä suurkuluttajat käyttävät tietävästi ainakin puolet suomalaisten juomasta alkoholista. Tästä herää kysymys, jonka osoitan alkoholitutkijoille: Peittävätkö suurkulutus ja humalakulutusta toisensa vai poikkeavatko ne huomattavasti toisistaan?

Olisiko mahdollista asettaa Suomen miehet riviin niin, että alkupäässä olisi se kymmenesosa suurkuluttajia, jonka alkoholinkäyttö vastaa tilastojen esille tuomaa humalakulutusta? Jos näin olisi, niin kahdeksan kymmenesosa miesväestöstä jäisi ilman humalakulutusta ja rivin loppupäässä olisi vielä kymmenesosa täysin raittiita. On tietenkin selvää, että elämä ei ole näin yksioikoista. Humalakulutusta välttävällekin saattaa joskus sattua ”lip-sahdus” yli yhden promillen.

Vastaavasti voitaisiin myös naiset asettaa riviin. Heidän kohdaltaan raittiiden osuus ja myös humalaa välttävien osuus on huomattavasti suurempi kuin miesten.

Onko siis lopultakin niin, että valtaosa Suomen kansasta pyrkii noudattamaan eräiden vanhojen kulttuuri-kansojen omaksumaa kirjoittamatonta sääntöä, että humalaa saakka ei saa juoda (tai että ei juoda ollenkaan)?

Lienee oletettavissa, että kaikkien kansojen keskuudessa osa väestöstä ei juo koskaan humalaa saakka. Alkoholitutkimusten puuttuessa emme saa tietoja siitä. Kun Suomessa harjoitetaan korkeatasoista alkoholipoliittista tutkimusta, voitaisiin meillä ehkä jo tehtyjen juomatapatutkimusten aineiston perusteella selvittää, kuinka suuri osa väestöstä ei koskaan juo itseään humalaa ja kuinka suuret osuudet alkoholia käytettäessä tulevat eri tiheysasteille (joskus, usein, aina). Jos jo tehdyt tutkimukset eivät anna vastausta tähän keskeiseen kysymykseen, olisi syytä

pikaisesti aloittaa gallupkyselyt, joiden avulla jakauma selvittäisiin ja sen kehitystä seurattaisiin.

Alkoholista emme tässä maailmassa pääse eroon mil-lään. Emme myöskään voi mitään sille, että joukossamme on alkoholisairaita ja käytösvammaisia, jotka eivät osaa tai edes halua hillitä alkoholinkäyttöään. Kansan todellisen jakauman selvittäminen voisi kuitenkin antaa viitteitä siitä, miten alkoholipoliittikkaa on kehitettävä. Ehkä se myös antaisi viitteitä siitä, miten humalakulutusta parhaiten voitaisiin torjua ja vastustaa. Sehän kuitenkin on meidän kipein alkoholiongelmamme.

Tauno A. Tuominen

Vastaus Tauno A. Tuomiselle

Tauno A. Tuominen kysyy, saadaanko juomatapatutkimusten aineistoista vastauksia eräisiin niin sanotun humalakulutuksen ja niin sanotun suurkulutuksen välisiä suhteita koskeviin kysymyksiin:

1. Peittävätkö suurkulutus ja humalakulutusta toisensa vai poikkeavatko ne huomattavasti toisistaan?

Teoksen ”Suomalaisten juomatavat” (Simpura 1985) taulukko 4.12. kertoo, että Suomessa humalakulutuksen osuus on yleensä sitä suurempi, mitä suurempi on alkoholin vuosikulutustaso. Taulukossa korkein kulutustasoryhmä on yli 800 cl puhdasta alkoholia juovat, kun ”suurkuluttajalla” tarkoitetaan yli 1 000 cl juovia. Yli 800 cl juovilla miehillä humalakulutuksen osuus on kolme neljännestä. Alimpaan kulutusryhmään (alle 100 cl) kuuluvilla miehillä vastaava osuus on viidennes. Keskikulutustasoilla (100–800 cl) humalakulutuksen osuus miesten keskuudessa on 40 ja 60 prosentin välillä. Humalakulutuksen osuus voi siis olla Suomessa suuri myös muiden kuin ”suurkuluttajien” keskuudessa.

2. Kuinka suuri osa väestöstä ei koskaan juo itseään humalaa ja kuinka suuret osuudet alkoholia käytettäessä tulevat eri tiheysasteille (joskus, usein, aina)?

Edellä mainitun teoksen taulukot 4.9. ja 4.10. kertovat, kuinka suuri osa sukupuolen ja iän mukaan muodostettujen väestöryhmien vastaajista ilmoittaa, etteivät he koskaan humallu niin, että ”tuntuu hiukan päässä” tai ”tuntuu oikein todella”. Raittiit mukaan lukien vuonna 1984 ilmoitti 38 % 15–69-vuotiaista naisista ja 16 % miehistä, etteivät he humallu koskaan. Niiden osuus, joiden humaltuminen ei koskaan ”tunnu oikein todella”, oli 62 % naisista ja 26 % miehistä. Kysymyksen jälkiosaan ei löydy vastausta julkaistuista tiedoista, mutta periaatteessa tiedot ovat saatavilla aineistoista.